

Den faktiska placeringen av pjäserna på det politiska schackbrädet

Rättegången mot ”mensjevikcentret”

11 mars 1931

Denna artikel publicerades på ryska i *Oppositionsbulletinen* nr 21-22 1931 och på engelska i *The Militant* (USA) den 15 april 1931 under rubriken ”Rättegången mot de ryska mensjevikerna”.

Åtalet mot mensjevikerna offentliggjordes den 23 februari 1931 och rättegången ägde rum den 1–8 mars.¹ Åtalet gick ut på att de skulle ha bildat en ”mensjevikisk kontrarevolutionär organisation” som planerade att ”återupprätta det kapitalistiska systemet genom väpnade angrepp av utländska imperialistiska gäng mot Sovjetunionen”. Deras kontakter sägs ha omfattat Industripartiet samt Andra internationalen, den franska generalstaben etc. Alla fjorton erkände och dömdes, men straffen var förhållandevis lindriga – totalt 53 års fängelse.

Trotskij sätter i denna artikel tilltro till vittnesmålen under rättegången, vilket uppenbarligen var en grov missbedömning. Isaac Deutscher redogör för detta i [Den förvisade profeten](#), kapitel 2 ”Förnuft och oförnuft” (s. 96-97).

Mensjevikrättegången behandlas även av den ledande amerikanska trotskisten Max Shachtman i broschyren [Bakom Moskvarättegången](#) (1936).

Kroaten Ante Ciliga, som under den aktuella perioden tillhörde vänsteroppositionen och själv hamnat i ett fångläger, redogör utförligt för rättegången och dess följder i sin bok *The Russian Enigma* (som kom ut på franska 1938). Han träffade flera av de dömda mensjevikerna som hamnade i samma fångläger som honom.

F ö erkände Trotskij sitt misstag i en brevkommentar i *Oppositionsbulletinen* nr 51 1936.²

Mensjevikernas koppling till sabotörerna å ena sidan och till den imperialistiska bourgeoisin å andra sidan är inte oväntad. Upptäckten av denna koppling, som obestridligt bekräftas av bekännelserna från medlemmarna i den mensjevikiska ledningen, har dock en stor illustrativ betydelse eftersom den på ett särskilt slående sätt visar att en politik, trots alla demokratiska abstraktioner som man vill täcka den med, oundvikligen är fylld av klassinnehåll och förkroppsligar denna klass' intressen. Man kan inte gå i riktning mot ”ren demokrati” utan att gå i riktning mot kapitalismen. Man kan inte gå i riktning mot kapitalismen utan att bli den imperialistiska bourgeoisins agent. Genom sitt klassinnehåll skiljer sig mensjevikernas roll i Sovjetunionen inte på något sätt från Labourpartiets roll i Storbritannien eller socialdemokraternas i Tyskland. Formerna och metoderna är olika; den innersta naturen är densamma. Kampen mot socialdemokratin är en kamp mot socialismens demokratiska flygel.

¹ De 14 åtalade var: Boris Berlatskij, Aleksandr Finn-Jenotajevskij, Abram Ginzburg, Vladimir Groman, Michail Jakubovitj, Vladimir Ikov, Kirill Petunin, Isaak Illitj Rubin, Vasilij Sjer, Aron Sokolovskij, Nikolaj Suchanov, Moisei Teitelbaum, Ivan Volkov, Lazar Zalkind. Den mest kände av dessa är revolutionshistorikern Suchanov, som dömdes till 10-årigt fängelsestraff (i Tobolsk) där han arbetade som lärare i tyska. 1937 anklagades han för att vara tysk spion, dömdes till döden och avrättades 29 juni 1940. (Uppgifterna från engelskspråkiga Wikipedia)

² Han skrev: ”Redaktionen för *Bulletinen* måste erkänna att man under perioden för mensjevikrättegången kraftigt underskattade graden av skamlöshet hos Stalins rättsväsende och med tanke på detta tog de före detta mensjevikernas erkännanden alltför allvarligt.”

I rättegången mot mensjevikererna finns det dock en omständighet som vid första anblicken kan verka underordnad eller till och med undgå vår uppmärksamhet, men som i själva verket i ett skarpt ljus belyser de åtalades politiska inställning. Alla de åtalade är mellan fyrtiofem och femtiosex år gamla; endast två, de yngsta av dem, är trettionio och fyrtioett år gamla. De representerar den äldre generationen, mensjevismens grundare, dess teoretiska och organisatoriska ledare under den första revolutionen [1905], under reaktionens år, under krigstiden, under februarirevolutionens månader och under bolsjevikregimens första få år. Ändå finns det ett avbrott i deras partianknytning som sammanfaller med en viss period av sovjetregimen. Med ett möjligt undantag, bröt alla de fjorton mensjevikererna sina förbindelser med mensjevikpartiet under en period på mellan tre och nio år, och majoriteten av dem arbetade under denna period i sovjetiska institutioner på grundval av den officiella politiken och inte i enlighet med direktiv från mensjevikerernas centrum. Under perioden 1923–24 och 1926–27 hade nästan ingen av de åtalade några förbindelser, inte ens formella, med mensjevikpartiet och dess ledning utomlands. Återupprättandet av den officiella mensjevikorganisationen skedde på de åtalades initiativ för bara tre år sedan.

Den främsta figuren i denna rättegång är Groman. Hans kontakt med det mensjevikiska partiet, vars mest framstående ekonom han var, bröts 1922, det vill säga vid den tidpunkt då Lenin var sjuk och gradvis drog sig tillbaka från arbetet, och förberedelser inleddes inom apparaten för en tyst men intensiv kamp mot ”trotskismen”. Groman återvände till mensjevikerernas led 1926. Efter att ha utövat inflytande i Högsta rådet för nationalekonomin under ett antal år, återvände Ginsburg till mensjevikerernas led efter ett uppehåll på sex år 1927, precis som rådets andra stöttepelare, Sokolovskij. De övriga återvände 1928, vissa först 1929. ”Unionens presidium”, det vill säga mensjevikerernas centralkommitté i Ryssland, inrättades slutligen, enligt åtalet, i början av 1928. Betydelsen av detta datum framhålls i följande citat från åtalet:

Utvecklingen från fredspositionerna 1924 till positionerna om väpnat uppror inom landet och väpnad intervention utifrån är den mensjevikiska socialdemokratins utveckling under perioden 1924–1930.

Nu står allt klart. Det är just under de år då den stalinistiska byråkratin intensifierade sin ”väpnade” kamp mot Vänsteroppositionen som mensjevikererna avväpnade sig, eller slutligen bröt med sitt parti, i tron att det nödvändiga skulle ske utan det. Eller så ägnade de sig åt fredlig politik, åt regeringspolitik, vilket också tjänade som grund för deras förhoppningar om en borgerlig utveckling hos bolsjevikererna. Pogromen mot Vänsteroppositionen var den förutsättning som krävdes för mensjevikerernas försoning med den stalinistiska regimen. Detta är det huvudsakliga faktum som kortfattat men precist registrerades i åtalet av den 23 februari 1931.

När inleddes Stalins vänsterkurs? Den 15 februari 1928, då den för första gången öppet förkunnades i ledaren i *Pravda*. Unionens presidium bildades, som vi vet, definitivt i början av 1928. De politiska vändningarna i båda processerna sammanfaller fullständigt. Just i det ögonblick då den stalinistiska byråkratin, av rädsla för oppositionen som utsattes för pogromer men inte besegrades, kände sig tvungen att göra en abrupt sväng åt vänster, samlades mensjevikererna kring kampens baner för att störta sovjetregimen.

Åtalet i rättegången mot sabotageexperterna fastställde på grundval av de åtalades vittnesmål att sabotageingenjörernas väsentliga arbete i den Statliga planeringskommissionen, i Högsta rådet för nationalekonomin och i de andra ledande ekonomiska centrumen under perioden 1923–1928 bestod i att på ett konstgjort sätt bromsa industrialiseringens och kollektiviseringens takt. Det är just på grundval av de tekniska och ekonomiska uppgifterna från Ramzin och Osadtjy å ena sidan, och från Groman, Ginsburg och Sokolovskij å andra sidan, som centralkommittén genomförde en våldsamt attack mot ”superindustrialiserarna” till försvar för

en pseudoleninistisk linje. När det gäller industrialiseringstakten förklarade huvudåtalade Ramzin: ”De viktigaste organen som beslutade om dessa frågor var helt i händerna på Industripartiet.” Mensjevikerna tjänade det industriella centret utomlands. I sin kamp mot oppositionen var Stalin språkrör för de två partierna: Mensjevikpartiet och Industripartiet.

Från och med 1928 blev, enligt Ramzins och de andras bekännelser, laglig sabotage i form av en konstgjord inbromsning av industrialiseringstakten omöjlig på grund av den officiella politikens alltför branta sväng. Det var just i detta ögonblick som den mensjevikiska ”Unionens byrå” bildades, vilket fullbordade den branta omsvängningen av mensjevikernas kampmetoder mot sovjetmakten. Byrån närmade sig i detta arbete de kontrarevolutionära specialisterna och den utvandrade bourgeoisin.

Det finns endast två fasta och seriösa linjer: den imperialistiska bourgeoisins linje och den revolutionära proletariats linje. Mensjevismen är den första linjens demokratiska mask, stalinismen är den andra linjens centristiska deformation. Under den intensiva kampen mot den konsekventa revolutionära proletära fraktionen befann sig centristerna i ett block, inte formellt men desto mer effektivt, med mensjevikerna; således gjorde centristerna omedvetet det mensjevikerna gjorde medvetet, det vill säga de utförde den kapitalistiska generalstabens uppgifter i bred skala. Från det ögonblick då centristerna, under tryck från Vänsteroppositionen, plötsligt lutade åt vänster – i början av 1928 – gjorde mensjevikerna sin plötsliga sväng i andan av ett öppet block med världsbourgeoisin. Det är den verkliga och obestridda placeringen av pjäserna på det politiska schackbrädet.

Ramzin, Osadtjy och mensjevikerna har erkänt. Frågan om i vilken utsträckning dessa erkännanden är uppriktiga är inte av stort intresse för oss. Det står dock utom tvivel att nästa rättegång kommer att avslöja vilka överträdelser sabotörerna har gjort sig skyldiga till när de på ett splittrande sätt skyndade på den oproportionerliga takten under den fullständiga kollektiviseringen, under den administrativa avkulakiseringen; Rättegången kommer att visa, att om de mensjevikiska ekonomerna under åren 1923–1928 med rätta såg vägen till det sovjetiska systemets borgerliga förfall i en fördröjning av industrialiseringen, så blev många av dem från och med 1928 veritabla superindustrialiserare för att genom ekonomisk äventyrspolitik förbereda den politiska undergången för proletariats diktatur.

Översättning: Martin Fahlgren